

Analýza obecních rozpočtů z hlediska genderu: první krok k genderovému rozpočtování

FÓRUM **50%**

Bc. Marcela Adamusová a kol.

Obsah

Úvod.....	3
Část I: základní pojmy a smysl genderového rozpočtování.....	4
Proč se zabývat genderovým rozpočtováním?.....	4
Proč nejsou veřejné rozpočty genderově neutrální?.....	4
Co brání širšímu uplatnění metody genderového rozpočtování v českém prostředí?.....	5
Část II: Analýza rozpočtu z genderového hlediska: použitá metoda a výsledky výzkumů	7
Co je analýza rozpočtu z hlediska genderu?.....	7
Předchozí výzkum: genderová analýza struktury výdajů 13 reálných rozpočtů měst a obcí ČR (2008).....	7
Genderová analýza výdajové stránky 8 obecních rozpočtů (2009/2010).....	9
Metoda analýzy výdajové stránky 8 obecních rozpočtů z genderového hlediska	10
Postup.....	11
Problémy metody a možná řešení.....	13
Výsledky analýzy výdajové stránky osmi obecních rozpočtů z genderového hlediska.....	15
Obec A:	15
Obec B.....	15
Obec E.....	16
Obec F.....	17
Obec G.....	18
Obec H.....	19
Obec I.....	21
MČ Praha 7.....	21
MČ Praha 7 – analýza činnosti Kulturního centra Vltavská.....	22
Závěry analýzy výdajové stránky 8 obecních rozpočtů z genderového hlediska.....	24
Analýza strategických dokumentů, grantové politiky a strategií zapojování veřejnosti v MČ Praha 7	25
Analýza strategických dokumentů.....	26
Analýza programového prohlášení Rady MČ Praha 7.....	26
Analýza komunitního plánu sociálních služeb.....	28
Analýza grantové politiky Prahy 7.....	29
Rozhovor se členem Kulturní komise MČ Prahy 7.....	29
Rozhovor se členem Komise životního prostředí.....	30
Analýza strategií zapojování veřejnosti.....	31
Rozhovor s předsedkyní Výboru pro komunitní plánování.....	31
Rozhovor s vedoucí Finančního odboru a správkyňi rozpočtu.....	32
Rozhovor s koordinátorkou MA 21.....	34
Výstupy analýzy strategických dokumentů, grantové politiky a strategií zapojování veřejnosti v MČ Prahy 7.....	35
Závěr.....	36
Slovníček pojmů.....	37
Výzkumný tým.....	39
Seznam použité literatury.....	40
Další zdroje k problematice genderového rozpočtování.....	40

Úvod

Mezi témata, kterým se Fórum 50 % dlouhodobě věnuje, patří **metoda genderového a komunitního rozpočtování**. Předkládaná analýza je naším v pořadí **druhým výzkumem** zaměřeným na **posouzení veřejných rozpočtů z aspektu gender**. Uskutečnila se v období od října 2009 do února 2010 v rámci projektu *Do Norska a s Norskem za Chartou za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích*, podpořeného programem EEA. Výzkumná aktivita byla hrazena z prostředků nadace Open Society Fund.

Cílem analýzy je na konkrétních příkladech a číslech z českého prostředí **ilustrovat genderovou nevyváženost obecních rozpočtů**. Smyslem našeho textu je **srozumitelně představit** metodu **genderového rozpočtování/analýzy rozpočtu z hlediska genderu** (součástí je i slovníček pojmů, který naleznete na konci dokumentu) a zodpovědné osoby **motivovat k uplatňování této metody**.

V rámci našich přednášek a školení představujeme tyto nástroje prosazování genderové rovnosti a zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů jak politické reprezentaci, tak širší veřejnosti – vydaly jsme informační leták *Komunitní rozpočtování*¹, který seznamuje se základními pojmy, a elektronickou metodiku *Komunitní rozpočtování pro samouky a samoučky*.²

¹ Fórum 50 %, o. s. (2008). *Komunitní rozpočtování*. Praha: Fórum 50 %, o. s., dostupné z: http://padesatprocent.cz/docs/komunitni_rozpocetovani.pdf

² Fórum 50 %, o. s. (2009). *Komunitní rozpočtování pro samouky a samoučky*. Dostupné z: http://padesatprocent.cz/docs/Komunitni_rozpocetovani_pro_samouky_a_samoucky.pdf

Část I: základní pojmy a smysl genderového rozpočtování

Proč se zabývat genderovým rozpočtováním?

Genderová rovnost je **otázkou spravedlnosti** a také jednou z **podmínek skutečně demokratické společnosti**. Kromě toho státy, které aktivně prosazují politiku rovných příležitostí pro ženy a muže, prokazatelně vykazují lepší **ekonomický i demografický rozvoj**, neboť **efektivněji využívají dostupné lidské zdroje**.

K prosazování rovnosti žen a mužů se Česká republika zavázala hned několika mezinárodními dokumenty, ať už jde o *Pekingskou akční platformu* (dokument OSN) nebo o smlouvy EU, mezi něž patří *Smlouva o založení Evropského společenství*, *Amsterodamská smlouva* či *Evropský pakt pro rovnost žen a mužů*. Genderové rozpočtování je jako nástroj doporučováno také např. v Evropské chartě za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích³, strategickém dokumentu pro místní úroveň, který vydala Rada evropských obcí a regionů místních a regionálních samospráv (CEMR).

Česká vláda se k prosazování rovných příležitostí žen a mužů přihlásila vypracováním národního akčního plánu a jeho každoroční aktualizací. V něm se **genderové rozpočtování doporučuje jako nástroj pro výkon politiky rovných příležitostí žen a mužů**. Jako součást gender mainstreamingu patří mezi prioritní úkoly v oblasti genderové rovnosti.⁴

Ministerstvo financí a Ministerstvo práce a sociálních věcí dokonce již v roce 2003 vydalo informativní metodiku.⁵

Proč nejsou veřejné rozpočty genderově neutrální?

„Rozpočtový proces je souborem **rozhodnutí** různých subjektů, jehož výsledkem je konkrétní **rozpočet**, který obsahuje **cíle a aspirace** daného subjektu, vyjádřené prostřednictvím jeho **příjmů a výdajů**.“⁶ Na první pohled se tedy rozpočet může jevit jako neutrální nástroj uplatňování určité politiky. Takový přístup však přehlíží, že **ženy a muži mají odlišné sociálně podmíněné role**, ze kterých plynou i **rozdílné životní zkušenosti a rozdílné oblasti zodpovědnosti**, což se dále může odrážet v nerovném odměňování,

³ Evropská charta za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích, dostupná z

<http://padesatprocent.cz/cz/nase-aktivity/rovnost-zen-a-muzu-ve-mestech-a-obcich>

⁴ Souhrnná zpráva o plnění *Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti žen a mužů* (2006), dostupné z http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/ministri-pri-uradu-vlady/michael-kocab/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/archiv/zprava_za2006.pdf, s. 2

⁵ MF, MPSV (2005). *Informativní metodika rozpočtování z hlediska rovnosti žen a mužů*. Praha: MF, v elektronické podobě dostupné z http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Metodika_rovnost.pdf

⁶ Sedmihradská, Žehrová, Roubinková (2007). *Prezentace Genderové rozpočtování měst a obcí*, dostupné z <http://www.nvf.cz/gender/seminare.htm>

neplacené práci, segregaci na trhu práce či v případech sexuálního násilí atd. Z tohoto důvodu mají i veřejné rozpočty odlišné důsledky pro životy žen a mužů (či různých skupin žen a mužů), obvykle v neprospěch žen⁷. „Protože ženy mají méně politických a ekonomických pravomocí než muži, ovlivňují veřejné výdaje a příjmy (např. zdanění, poplatky) muže a ženy rozdílně.“⁸

Rozpočty a politiky obvykle slouží „veřejnému zájmu“ a jejich příjemcem je jakási „zobecněná osoba“, bez bližšího určení pohlaví, věku, sociálního postavení atd. **Data**, shromážděná a rozříděná podle výše jmenovaných charakteristik osob, které jsou reálnými příjemci a příjemkyněmi rozpočtů, **tuto zdánlivou neutralitu zpochybňují**.⁹

Co brání širšímu uplatnění metody genderového rozpočtování v českém prostředí?

Genderové rozpočtování je **komplexní proces**, na jehož samém začátku stojí otevřenost zodpovědných osob k novému přístupu a reflexe faktu, že **rozpočty nejsou genderově neutrální**. Tato zdánlivě triviální podmínka je ve skutečnosti jednou z největších bariér při prosazování politiky rovných příležitostí v praxi.

Genderová problematika je v českém kontextu stále poměrně **novým** a zatím **marginalizovaným tématem**, nerovnost postavení žen a mužů (kterou lze na základě statistik a analýz vědecky dokázat) je často popírána jakožto výmysl feministek a politika rovných příležitostí je nahlížena jako „nesmyslné nařízení z Bruselu“. Tento odmítavý postoj ilustruje následující citát poslance Evropského parlamentu Jaroslava Zvěřiny: „Z ostatních jednacích bodů mne zaujal recentní plod evropské ‚novořeči‘, kterým je výraz ‚gender budgetting‘, tedy ‚pohlavní rozpočtování‘. Zdá se, že ekonomové budou muset tuto disciplínu nově nastudovat. Nevyjadřuje nic jiného než další snahu feministek zajistit nikoliv rovnost, ale stejnost pohlaví, a to za každou cenu.“¹⁰ Z tohoto prohlášení je jasně patrná nejen snaha o zesměšnění tématu, ale také **neznalost pojmů a nepochopení základního principu genderového rozpočtování**. Europoslanec jednak zaměňuje pojem „pohlaví“ (biologický znak) s pojmem „gender“ (sociální role přisouzená na základě pohlaví), jednak nereflektuje, že snahou genderového rozpočtování je právě

⁷ Elson, D. (1997). *Gender-neutral, gender-blind, or gender-sensitive budgets? Changing the conceptual framework to include women's empowerment and the economy of care. Preparatory Country Mission to Integrate Gender into National Budgetary Policies and Procedures*. London: Commonwealth Secretariat, s. 1

⁸ Scott, M. (2009). Když se se ženami počítá in *Rovné příležitosti žen a mužů ve městech a obcích: Jak začít?* Sborník z konference. Praha: Forum 50 %, o.s., s. 22
v elektronické podobě dostupné z:

http://padesatprocent.cz/docs/Rovne_prilezitosti_zen_a_muzy_ve_mestech_a_obcich_jak_zacit.pdf.

⁹ Budlender, D., Sharp, R., Allen, K. (1998). *How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and practice*. Commonwealth Secretariat, s. 6. v elektronické podobě dostupné z:
<http://www.llbc.leg.bc.ca/public/pubdocs/docs/360141/ausaidtr.pdf>

¹⁰ Převzato z: <http://mep.zverina.cz/288/cz/print/tyden-v-evropskem-parlamentu-25-9-29-9-/>.

zohlednění odlišných potřeb žen a mužů, které vyplývají z odlišných sociálních rolí, a zaměřuje toto úsilí za snahu o stejnost. Jediné, v čem lze s Jaroslavem Zvěřinou souhlasit, je, že ekonomové budou skutečně muset tuto novou metodu nově nastudovat.

Neochota rozšířit rozpočtový proces o genderovou analýzu je **ovlivněna i strukturou zastupitelstev** na státní či komunální úrovni. Analýzy volebních výsledků dlouhodobě poukazují na nedostatečné zastoupení žen, které se ve vysoké politice pohybuje okolo 18 % (v ČR v roce 2009 Poslanecká sněmovna 18 % žen, Senát 17 %, krajská zastupitelstva 17,5 %), na úrovni měst a obcí je zastoupení žen o něco vyšší, průměrně 25 % (přičemž platí, že čím větší obec, tím méně žen v zastupitelstvu).

Část II: Analýza rozpočtu z genderového hlediska: použitá metoda a výsledky výzkumů

Co je analýza rozpočtu z hlediska genderu?

Prvním krokem, který je třeba udělat na cestě k genderově vyváženému rozpočtu¹¹, je jeho **genderová analýza**, tedy **zhodnocení rozpočtu z aspektu gender**. Hodnocení vlivu genderu se opírá o **data členěná podle genderu** a o **vědecká zjištění** v této oblasti. Existuje několik konkrétních metod, jak tuto analýzu realizovat; vysvětlení s konkrétními postupy nabízí např. publikace *How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and practice*¹² autorem Debbie Budlender a Rhondy Sharp. V češtině je dostupná již zmíněná metodika MPSV.¹³ Srozumitelný přehled nabízí prezentace *Genderové rozpočtování měst a obcí* autorem Sedmihradské, Žehrové a Roubínkové.¹⁴

Předchozí výzkum: genderová analýza struktury výdajů 13 reálných rozpočtů měst a obcí ČR (2008)

V roce 2008 realizovalo Fórum 50 % v rámci projektu *Komunitní rozpočtování pilotní výzkum obecních rozpočtů z hlediska genderu*, jehož autorkou je Olga Sedláčková. Analýza se zabývala nemandatorní výdajovou částí rozpočtů a hodnotila rozdělení výdajů mezi ženy a muže. Vzorek byl vybrán tak, aby zahrnoval různé velikosti obcí. Tabulka 1 ukazuje kategorie obcí podle počtu obyvatelstva a počet analyzovaných rozpočtů u dané kategorie:

¹¹ V zahraniční literatuře se používá termín „gender sensitive budget“.

¹² Budlender, D., Sharp, R., Allen, K. (1998). *How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and practice*. Commonwealth Secretariat, s. 6, v elektronické podobě dostupné z: <http://www.llbc.leg.bc.ca/public/pubdocs/docs/360141/ausaidtr.pdf>

¹³ MF, MPSV. (2005). *Informativní metodika rozpočtování z hlediska rovnosti žen a mužů*. Praha: MF, v elektronické podobě dostupné z http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Metodika_rovnost.pdf
Je však třeba upozornit, že experti a expertky na genderovou problematiku jsou vůči této příručce kritičtí, vyčítají jí zejména přílišnou obecnost či zaměňování pojmů pohlaví a gender; přesto může pomoci pro základní orientaci v tématu.

¹⁴ Sedmihradská, L., Žehrová, J., Roubínková, D. (2007). Prezentace *Genderové rozpočtování měst a obcí*, dostupné z <http://www.nvf.cz/gender/seminare.htm>.

Tabulka 1: Analyzované obce dle počtu obyvatelstva a počet analyzovaných rozpočtů (2008)

Velikost obce podle obyvatelstva	Počet analyzovaných rozpočtů
0 – 1 000	3
1 001 – 5 000	3
5 001 – 10 000	3
10 001– 30 000	4

Autorka vyvodila z analýzy následující **závěry**:

V několika městech byly výdaje na muže a ženy více méně **vyrovnané** (většina finančních prostředků na aktivity, které slouží všem).

1. **Ve větším počtu měst** byly výdaje na muže a ženy **nevyrovnané**, větší výdaje připadly vždy na projekty a aktivity, které slouží především mužům.
2. Výrazná **převaha výdajů na muže** byly zaznamenána **ve městech**, na jejichž **území jsou podporovány sporty** jako **hokej, fotbal, ragby** atd. Tyto zřetelně vyšší výdaje na muže nejsou žádným jiným způsobem kompenzovány ve prospěch žen.
3. **Ve městech**, která podporují sport typu **hokej a fotbal**, je **financováno významně méně jiných typů projektů** a aktivit.
4. **Ve městech**, jež se více orientují na **podporu aktivit typu „cestovní ruch“**, „**kultura**“ apod., se projevuje výrazně **větší diverzifikace financovaných projektů a aktivit** a menší nepoměr mezi výdaji na muže a na ženy.

Šlo o **pilotní výzkum, první svého druhu uskutečněný v ČR**, který přinesl zajímavé informace o struktuře rozpočtů z hlediska genderu. Použitá metoda má však i své limity – zejména je těžké určit, zda určitý výdaj slouží mužům, ženám, nebo oběma skupinám. Autorka prováděla u položek kvalifikovaný odhad, přičemž u výdajů, u nichž nebylo jasné, komu slouží, zjišťovala další informace prostřednictvím internetových stránek obcí či odpovědné pracovníky obcí oslovovala emailem. Výsledky mají tudíž spíše orientační charakter. Problematické je i to, že sledování výdajů na muže a na ženy může částečně upevňovat zavedené genderové stereotypy (např. fotbal = mužský sport). V navazující analýze, uskutečněné na přelomu let 2009 a 2010, jsme se snažili tyto limity

reflektovat a výsledky analýzy zpřesnit.

Genderová analýza výdajové stránky 8 obecních rozpočtů (2009/2010)

Od října 2009 do února 2010 realizovalo Fórum 50 % další výzkum zaměřený na zhodnocení vlivu genderu na obecní rozpočty, a to v rámci projektu *Do Norska a s Norskem za Chartou za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích* (viz již výše).

Na analýze se podíleli expertky na genderovou problematiku z řad studujících a absolventek katedry genderových studií FHS UK Praha (Bc. Marcela Adamusová – koordinátorka projektu, Mgr. Michaela Appeltová, Bc. Kateřina Cidlinská, Mgr. Eva Juračková, Mgr. Veronika Šprincová), katedry genderových studií FSS a katedry ekonomiky a managementu ESF MU Brno (Ing. Pavla Slezáková), Pedagogické fakulty UK (PhDr. Tamara Nováková) a zástupce politické reprezentace, zastupitel MČ Praha 7, předseda Finančního výboru (Mgr. Ondřej Mirovský, M.EM).

Analýza proběhla ve dvou fázích. V první jsme se zaměřili na **posouzení rozdělení obecních výdajů na ženy a muže** v sedmi obcích a jedné pražské městské části. Cílem této fáze bylo posoudit, **zda veřejné prostředky jsou spravedlivě rozdělovány mezi ženy a muže**. Tato analýza poukazuje na fakt, že rozpočty **nejsou genderově neutrální**, a tento jev ilustruje na konkrétních příkladech z českých měst a obcí.

Druhá fáze hlouběji zkoumala zmiňovanou pražskou městskou část, a to ve třech okruzích:

- 1. **analýza strategických dokumentů**, jejímž účelem bylo zjistit, zda je ve strategických plánech řešena otázka rovných příležitostí pro ženy a muže a zda některá opatření dané nerovnosti dokonce neprohlubují;
- 2. **analýza grantové politiky** prostřednictvím rozhovorů se zástupci grantových komisí, která měla odhalit, zda a jak je zohledňována otázka rovnosti a zda se stávající nerovnosti dále neprohlubují;
- 3. **analýza strategií zapojování veřejnosti** do tvorby politik a sestavování rozpočtu v městské části Praha 7 (dále jen MČ Prahy 7).

Za tímto účelem jsme se setkali s vedoucí Finančního odboru, správkyní rozpočtu, předsedkyní Výboru pro komunitní plánování a koordinátorkou programu Místní agenda 21 (dále MA 21). Součástí druhé fáze bylo i podrobnější rozbor aktivit kulturního domu této městské části z hlediska genderu.

Metoda analýzy výdajové stránky 8 obecních rozpočtů z genderového hlediska

Při plánování výzkumu jsme se volně inspirovali metodou nazvanou „gender-disaggregated public expenditure incidence analysis“ (v českém kontextu se pro tento druh analýzy používá termín incidenční analýza). Tato výzkumná technika se zabývá rozbořením distribuce výdajů mezi ženy a muže, chlapce a děvčata. Porovnává přitom veřejné výdaje na daný konkrétní program s daty, která získá obvykle z výzkumů o domácnostech, a to za účelem.¹⁵

Při uplatňování metody genderového rozpočtování se doporučuje zaměřit se vždy jen konkrétní oblasti rozpočtu a nesnažit se jej obsáhnout najednou celý. Navázali jsme proto na předchozí výzkum a pozornost soustředili na výdaje v **oblasti kultury, sportu, volného času a činnosti neziskových organizací**¹⁶. Volbou těchto kategorie, které prostupují různými kapitolami obecních rozpočtů, jsme se snažili odstranit nevýhodu, že každá obec má rozpočet jinak členěný. Analyzovali jsme pouze **neinvestiční nemandatorní výdaje**.¹⁷

Stejně jako v předchozím výzkumu jsme se snažili zvolit různé typy obcí podle počtu obyvatelstva. Tabulka 2 ukazuje počet analyzovaných rozpočtů u daných kategorií obcí:

Tabulka 2: Analyzované obce dle počtu obyvatelstva a počet analyzovaných rozpočtů (2009)

Velikost obce podle obyvatelstva	Počet analyzovaných rozpočtů
0–1 000	2
1 001–5 000	–
5 000–10 000	–
10 000–30 000	3
30 000 +	3

Z tabulky je patrné, že jsme neanalyzovali obce o počtu obyvatelstva 1 0001–5 000 a 5 001–10 000. Snažili jsme se primárně spolupracovat s obcemi a jejich zastupitelkami, které mají o problematiku genderového rozpočtování zájem, a byly nám proto ochotny poskytnout potřebné kontakty a informace. Oproti předchozímu výzkumu jsme navíc zahrnuli velká statutární města (30 000 +) a jednu pražskou městskou část.

¹⁵ Budlender, D., Sharp, R., Allen, K. (1998). *How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and practice*. Commonwealth Secretariat, s. 44, v elektronické podobě dostupné z: <http://www.llbc.leg.bc.ca/public/pubdocs/docs/360141/ausaidtr.pdf>.

¹⁶ Tyto 4 kategorie byly vybrány zprvu proto, že jsou předmětem grantové politiky a obce o finančních prostředcích, které do těchto oblastí plynou, přímo rozhodují, zadruhé z předchozí analýzy vyplynuly největší genderové rozdíly v objemu prostředků plynoucích právě do těchto oblastí.

¹⁷ Šlo nám o ty výdaje, o kterých může rozhodovat sama obec, a proto analyzujeme pouze nemandatorní část rozpočtu. Zároveň jsme chtěli zahrnout pravidelné či opakující se výdaje, tedy výdaje neinvestiční.

Ačkoli výzkum probíhal od podzimu roku 2009, analyzovali jsme rozpočty z předchozího roku 2008. Hlavním důvodem pro tento postup byla skutečnost, že v době zahájení výzkumu obce ještě neměly uzavřené plnění rozpočtů za rok 2009, což neodpovídalo naší podmínce pracovat s reálnými konečnými výdaji včetně zahrnutí všech změn.

Postup

Vlastní analýza probíhala následujícím způsobem: 1. **výběr výdajových položek rozpočtu**, které jsme dále analyzovali; 2. **posouzení výdajových položek z hlediska genderu**; 3. **výpočet celkové částky, určené na pokrytí potřeb a aktivit žen a mužů** a na jednotlivé kategorie (kultura, sport, volný čas, neziskové organizace), 4. **porovnání sledovaných kategorií**.

U každé jednotlivé analýzy je uvedeno, **kolika procenty se analyzovaná položka podílí na celkovém rozpočtu obce**. Každá z těchto analýz obsahuje také údaje o celkovém počtu obyvatelstva, o počtu žen/mužů a případně o věkové struktuře obyvatelstva v dané obci.

Jelikož jsme chtěli **zachovat anonymitu obcí**, je každá z nich označena kódem (obce A–I); data, z nichž jsme během analýzy vycházeli, dále neposkytujeme (bylo by totiž možné z nich poznat, o které obec jde), výstupem jsou tedy pouze tabulky a slovní komentář.¹⁸ Výjimkou byl rozpočet Prahy 7, který jsme analyzovali ve spolupráci s předsedou místního Finančního výboru, jenž s odtajněním výslovně souhlasil.

Výběr výdajových položek rozpočtu

U každého rozpočtu jsme nejprve **vybrali položky pro následující analýzu** (tedy výdaje na kulturu, sport, činnost neziskových organizací a na volnočasové aktivity). Většinou šlo o prostředky určené konkrétním organizacím, což bylo v rozpočtu jmenovitě vyznačeno. Výběr položek a zařazení do kategorií jsme společně konzultovali na schůzkách týmu. Koordinátorka projektu také provedla zpětnou kontrolu vybraných položek a sjednotila výběr položek, přesto nelze vyloučit, že některé položky byly v rámci jednoho rozpočtu zahrnuty např. pod výdaj „kultura“, zatímco v jiném případě pod „volný čas“.

¹⁸V jednom případě byl rozpočet poskytnut k analýze pouze pod výslovnou podmínkou, že obec a příslušná osoba, se kterou jsme spolupracovali, zůstane v anonymitě, neboť zveřejnění jména a jeho spojování s metodou genderového rozpočtování by mohlo mít negativní důsledky pro politickou kariéru tohoto člověka. Toto vyjádření je další ukázkou odmítavého či přinejmenším nedůvěřivého postoje vůči genderovému rozpočtování jako takovému.

Posouzení výdajů z hlediska genderu

V dalším kroku jsme **posuzovali, zda daný výdaj slouží na aktivity mužů, či žen.** Jak již bylo uvedeno výše, nechtěli jsme, aby tato fáze pouze kopírovala zavedené stereotypy, naší snahou bylo zdokonalit/zpřesnit metodiku z předchozího výzkumu. Místo prostého určení, zda výdaj slouží mužům/ženám (předchozí výzkum tedy počítal s tím, že pokud je aktivita označena jako mužská, 100 % z dané částky bylo započítáno jako výdaj pro muže), jsme si dali za cíl určit procentuální **podíl**, který z dané částky slouží ženám/mužům. K tomu jsme museli zjistit, **kolik žen/mužů danou aktivitu/službu využívá**, což byl nejnáročnější krok celé analýzy. Zjišťovali jsme jednak počet žen/mužů, které/kteří v dané organizaci pracují, počet členek/členů, které/kteří využívají jejich služeb, v případě veřejné akce jsme odhadovali i složení publika. Naše pozornost byla zaměřena zejména na kategorii genderu, sledovali jsme však i jiné charakteristiky jako věk či etnickou příslušnost.

Nikoli s překvapením jsme zjistili, že **chybí statistická data** – mnoho organizací vůbec nemonitoruje, kdo jejich služeb využívá. Přesné údaje o počtu žen a mužů měly k dispozici většinou pouze sportovní organizace či organizace poskytující sociální služby. Výdaje jsme proto rozdělili do dvou skupin:

1. Výdaje, u nichž se podařilo zjistit **přesný podíl žen a mužů**:
 - z **webových stránek** (většina organizací podpořených z obecního rozpočtu provozuje webové stránky, v mnoha případech na nich lze dohledat přesné informace, např. sportovní organizace na nich často uvádějí seznam členů/členek);
 - z **komunitního plánu sociálních služeb** (u neziskových organizací bylo někdy možné využít informace z KPSS, kde organizace uvádějí počet klientů/klientek i zaměstnanců/zaměstnankyň);
 - z **vyjádření pracovníků či pracovníc dané organizace** (organizace jsme kontaktovali prostřednictvím emailu, pokud jsme odpověď neobdrželi, následoval telefonát do organizace).
2. Výdaje, u nichž se **nepodařilo zjistit přesný podíl** – zde jsme provedli **kvalifikovaný odhad**, přičemž přesnost tohoto údaje závisí na tom, kolik informací se o dané organizaci podařilo zjistit; v případě, že jsme měli minimum informací, určili jsme podíl 50 % : 50 %, aplikovali jsme tedy běžný pohled na rozpočet jako na neutrální.

Výpočet celkové částky a porovnání sledovaných kategorií

Na základě zjištěného **přesného podílu žen a mužů** a **kvalifikovaného odhadu** jsme rozpočítali výdajové položky, vybrané v prvním kroku analýzy. Pokud tedy např. sportovní organizace XY získala z obecního rozpočtu příspěvek 100 000 Kč a bylo zjištěno, že jejích aktivit využívá 40 žen a 60 mužů, počítali jsme, že 40 000 Kč je částka sloužící ženám a 60 000 Kč částka sloužící mužům. Celková částka, kterou chápeme jako výdaj k pokrytí potřeb a aktivit žen/mužů, je pak součtem těchto jednotlivých položek.

Posledním krokem bylo **porovnání výdajů na sledované kategorie**. Porovnání proběhlo na třech úrovních:

1. porovnali jsme **součet všech výdajů ve všech analyzovaných kategoriích** z hlediska toho, zda slouží ženám, či mužům (výzkumná otázka: Jsou výdaje na oblast sportu, kultury, neziskových organizací a volného času spravedlivě rozděleny mezi muže a ženy?);
2. porovnali jsme **kategorie** (výzkumná otázka: Je některá z kategorií – sport, kultura, činnost neziskových organizací a aktivity pro volný čas – podporována podstatně více než ostatní?);
3. porovnali jsme **výdaje na ženy a na muže v rámci jednotlivých kategorií** (výzkumná otázka: Jsou výdaje v rámci jednotlivých kategorií – sport, kultura, činnost neziskových organizací a aktivity pro volný čas – spravedlivě rozděleny mezi ženy a muže?).

Zároveň jsme **rozlišovali, zda pracujeme s přesně zjištěným podílem či kvalifikovaným odhadem**. Pro porovnání jsme doplnili údaj, který ilustruje, jak může být skutečná výše částky určené ženám/mužům zobrazena, pokud ji vnímáme jako **neutrální** (výdaj rozpočítán 50 % : 50 %), a jaká je výše částky, pokud bychom zohlednili reálnou strukturu obyvatelstva dané obce (tzv. **hypotetický podíl**). V tomto textu uvádíme souhrn nejzajímavějších údajů z analýzy (kapitola *Výsledky analýzy výdajové stránky osmi obecních rozpočtů z genderového hlediska*), podrobné tabulky tvoří přílohu tohoto dokumentu.

Problémy metody a možná řešení

Při analýze jsme narazili na několik problémů, které její průběh zkomplikovaly:

- 1) Chybí přesné údaje, tedy genderově členěné statistiky. Mnoho organizací neviduje počet členů/členek, případně klientů/klientek. Řídili jsme se tedy kvalifikovaným odhadem pracovníků a pracovníků organizací či vlastním kvalifikovaným odhadem. Zejména v oblasti kultury (koncert, výstava) je velice těžké určit, kdo danou akci/aktivitu využil, proto jsme se zde často museli uchýlit k nepřesnému odhadu 50 % : 50 % Pro přesné údaje by bylo zapotřebí provést hlubší analýzu, např. pomocí časových snímků.

- 2) Lze namítnout, že např. výdaje na fotbalový stadion, u kterého bylo zjištěno, že 100 % jeho uživatelů i personálu jsou muži, tudíž jsme i 100 % částky započítali do výdajů na muže, slouží potažmo i ženám-matkám, které sem mohou poslat své syny, případně se chodí dívat na zápasy, a tím ze stadionu také svým způsobem profitují. Tato námitka by byla jistě pravdivá, my jsme se ovšem zaměřovali na přímé uživatele/uživatelky dané služby (aktivity).

- 3) Mnoho organizací nebylo ochotných nám požadované údaje sdělit (ať již z časových důvodů, z důvodů nedůvěry k naší organizaci či z jiných důvodů). Považujeme tedy za vhodné provádět podobnou analýzu v přímé spolupráci s konkrétní obcí – pod její záštitou.

- 4) Vzhledem k rozmanitosti struktury rozpočtů bylo složité sjednotit postup, které výdajové položky zařazovat do výběru a které ne. Ačkoli byla provedena zpětná kontrola, nelze vyloučit, že některé položky v rámci jednoho rozpočtu zařazeny byly a v jiném ne. Z tohoto důvodu tedy není příliš vhodné a relevantní porovnávat rozpočty mezi sebou.

Výsledky analýzy výdajové stránky osmi obecních rozpočtů z genderového hlediska

Následující část obsahuje nejzajímavější výstupy z první fáze analýzy; kompletní tabulku a kvalitativní komentáře naleznete v příloze tohoto dokumentu.

Obec A:

- obec A spadá do velikostní kategorie 0–1000 obyv., je nejmenší analyzovanou obcí, hospodaří s minimálním rozpočtem; celková **částka vydaná na všechny 4 sledované kategorie** činí pouhých **8 385 Kč**, tedy 2,1 % z **celkového rozpočtu 393 000 Kč**;
- z **celkové částky 8 385 Kč** na všechny sledované kategorie připadá 4 011 Kč na ženy, 4 374 Kč na muže, **ženy** tedy **čerpají 47,84 %** této částky, jejich zastoupení v **populaci činí 44,8 %**;
- obec A má také poměrně **netypickou strukturu podle pohlaví** – v průměru zde žije více mužů než žen, což je mezi sledovanými obcemi neobvyklé;
- v rámci sledovaných kategorií se neobjevil **žádný výdaj na kategorii sport a kategorii volný čas**;
- v **kategorii kultury** jsou výdaje na ženy a muže **vyvážené**, z celkové částky 2 000 Kč podle zjištěného podílu¹⁹ připadá 846 Kč na ženy a 1 154 Kč na muže, což téměř odpovídá hypotetickému podílu, který činí 896 Kč na ženy a 1 104 Kč na muže;
- v **kategorii výdajů na neziskové organizace** připadá z celkové částky 6 385 Kč podle zjištěného podílu 3 165 Kč na ženy a 3 220 Kč na muže, přičemž hypotetický podíl činil 2 860 Kč na ženy a 3 524 Kč na muže; v tomto případě jsou tedy **výdaje mírně nevyvážené v neprospěch mužů**;
- v rámci rozpočtu nebyly identifikovány **žádné výdaje, které by sloužily specificky buď pouze mužům, či pouze ženám**;
- ze sledovaných rozpočtů jde o **genderově nejvyváženější**.

Obec B

- obec B spadá do velikostní kategorie 0–1000 obyv. je tedy druhou nejmenší analyzovanou obcí; celková **částka na 4 sledované kategorie** činí **122 188 Kč**, tj. 2,55 % z **celkového rozpočtu 4 794 248 Kč**;

¹⁹ Zjištěný podíl = přesný podíl + kvalifikovaný odhad.

- **z celkové částky 122 188 Kč** na všechny 4 sledované kategorie připadá 25 594 Kč na ženy, 92 594 Kč na muže, **ženy tedy čerpají 24,22 %** této částky, jejich zastoupení **v populaci** přitom činí **50,7 %**;
- ve sledovaném rozpočtu se neobjevil **výdaj na sport** (což ovšem neznamená, že se zde nekonají žádné sportovní aktivity – toto zkresení je dáno tím, že Sbor dobrovolných hasičů, který sportovní akce organizuje, je veden jako nezisková organizace, a výdaje na jeho činnost byly proto zahrnuty do této kategorie);
- **v kategorii výdajů na volný čas** jsou výdaje na ženy a muže **nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 5 000 Kč připadá podle zjištěného podílu 0 Kč na ženy a 5 000 Kč na muže, podle hypotetického podílu by částka měla činit 2 535 Kč na ženy a 2 465 Kč na muže;
- **v kategorii výdajů na kulturu** jsou výdaje na muže a ženy **vyvážené** (chybí však přesná data, byl proveden pouze kvalifikovaný odhad, což může být zkreslující); z celkové částky 48 188 Kč připadá podle zjištěného podílu 24 594 Kč na ženy a 24 594 Kč na muže;
- **v kategorii neziskových organizací** jsou výdaje **silně nevyvážené v neprospěch žen**, neboť podle zjištěného podílu připadá 5 000 Kč na ženy a 63 000 Kč na muže; hypotetický podíl činí 34 476 Kč na ženy a 33 524 Kč na muže;
- v rozpočtu byly identifikovány **výdaje, které slouží specificky mužům** – jde o částky pro **rybářský a včelařský kroužek** – a zároveň je zde vysoká částka věnována Sboru dobrovolných hasičů, jehož členy jsou pouze muži; na druhou stranu starostka i místostarostka obce zdůraznili, že hasiči zajišťují většinu sportovních a kulturních akcí pro děti, takže z jejich činnosti profitují i ženy-matky;
- v rozpočtu nenajdeme **žádný specifický výdaj určený na aktivity žen**.

Obec E

- obec E spadá do velikostní kategorie 10 001–30 000 obyv., celková **částka na 4 sledované kategorie** činí **21 691 020 Kč**, tj. 12,35 % z **celkového rozpočtu**, tedy z **175 670 110 Kč**;
- **z celkové částky 21 691 020 Kč** na všechny 4 sledované kategorie připadá 8 634 759 Kč na ženy a 13 056 261 Kč na muže; **ženy tedy čerpají 39,81 %** této částky, přitom jejich zastoupení **v populaci činí 51,7 %**;
- **v kategorii výdajů na volný čas** jsou výdaje na ženy a muže **silně nevyvážené v neprospěch žen** – z celkové částky 620 280 Kč připadá podle zjištěného podílu

- 45 555 Kč na ženy a 574 725 Kč na muže, podle hypotetického podílu by částka měla činit 320 684,76 Kč na ženy a 293 392,44 Kč na muže;
- **v kategorii výdajů na kulturu** jsou výdaje na muže a ženy **silně nevyvážené v neprospěch mužů**, z celkové částky 10 094 520 Kč připadá podle zjištěného podílu 6 773 378 Kč na ženy a 3 321 142 Kč na muže, hypotetický podíl činí 5 218 866,84 Kč na ženy a 4 774 707,96 Kč na muže;
 - **v kategorii výdajů na sport** jsou výdaje na ženy a muže **velmi silně nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 10 956 220 Kč připadá podle zjištěného podílu 1 805 298 Kč na ženy a 9 150 922 Kč na muže, zatímco podle hypotetického podílu by mělo jít v případě žen o 5 664 365,74 Kč, u mužů 5 182 292,06 Kč;
 - **v kategorii neziskových organizací** jsou výdaje **vyvážené**, podle zjištěného podílu připadá 10 528 Kč na ženy a 9 472 Kč na muže, což se téměř shoduje s hypotetickým podílem, který činí 10 340 Kč na ženy a 9 460 Kč na muže;
 - v rozpočtu bylo identifikováno **12 výdajů sloužících specificky mužům** – v kategorii volného času jde o příspěvky rybářskému spolku a Sboru dobrovolných hasičů, v kategorii sport o příspěvek pro hokejový a fotbalový oddíl tělovýchovné jednoty, fotbalový klub, dále je to další specifický příspěvek na lední hokej - dotace na hokejovou halu, odměny hokejovým i fotbalovým trenérům a příspěvky tělovýchovným jednotám na florbal a šachy; v oblasti kultury byl příspěvek věnován na vydání CD mužské hudební skupiny;
 - byly identifikovány **2 výdaje sloužící specificky ženám**, tj. příspěvek na dámský fotbalový klub a příspěvek na činnost mažorettek;
 - když **porovnáme celkovou částku** určenou specificky mužům a specificky ženám, zjistíme **silný nepoměr** – specificky mužské výdaje činí dohromady 7 122 549 Kč, specificky ženské 42 950 Kč.

Obec F

- obec F spadá do velikostní kategorie 10 001–30 000 obyv. celková **částka na 4 sledované kategorie** činí **7 439 241 Kč**, tedy 3,3 % z **celkového rozpočtu 222 633 480 Kč**;
- z **celkové částky 7 439 241 Kč** na všechny 4 sledované kategorie připadá 1 369 490 Kč ženám, 6 069 750 Kč mužům, **ženy** tedy **čerpají 18,41 %** této částky, jejich zastoupení **v populaci činí 51,6 %**;
- **v kategorii výdajů na volný čas** jsou výdaje na ženy a muže **mírně nevyvážené**

- **v neprospěch žen**, z celkové částky 636 500 Kč připadá podle zjištěného podílu 311 950 Kč na ženy a 324 550 Kč na muže, hypoteticky na ženy připadala částka 328 434 Kč a na muže 308 066 Kč;
- **v kategorii výdajů na kulturu** jsou výdaje na muže a ženy **mírně nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 733 741 Kč připadá podle zjištěného podílu 366 870,5 Kč na ženy a 366 870,5 Kč na muže, hypotetický podíl činí 378 610 Kč na ženy a 355 130 Kč na muže;
- **v kategorii výdajů na sport** jsou výdaje na ženy a muže **velmi silně nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 5 403 000 Kč připadá podle zjištěného podílu 403 820 Kč na ženy a 4 999 180 Kč na muže, podle hypotetického podílu by částka měla činit 2 787 948 Kč na ženy a 2 615 052 Kč na muže; v porovnání s ostatními kategoriemi je právě sport nejvíce dotovanou oblastí;
- **v kategorii výdajů na neziskové organizace** jsou výdaje **nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 666 000 Kč činí zjištěný podíl 286 850 Kč na ženy a 379 150 Kč na muže, hypotetický podíl přitom činí 343 656 Kč na ženy a 322 344 Kč na muže;
- v rozpočtu byly identifikovány tři **specificky mužské výdaje**, šlo o příspěvky dechovému orchestru, motokárovým zájezdcům a příspěvek na automobilové závody;
- byly zjištěny i tři **specificky ženské výdaje** – příspěvek na organizaci soutěže krásy a na sportovní a taneční aktivity;
- **porovnáme-li celkovou částku** určenou specificky mužům a specificky ženám, je zřejmý **silný nepoměr** – specificky mužské výdaje činí dohromady 748 000 Kč, specificky ženské 45 000 Kč.

Obec G

- obec G spadá do velikostní kategorie 10 001–30 000 obyv., celková **částka na čtyři sledované kategorie činí 33 311 291 Kč**, tedy **8,12 % z celkového rozpočtu 410 475 082 Kč**;
- **z celkové částky 33 311 291 Kč** na všechny čtyři sledované kategorie připadá 16 034 316 Kč na ženy, 17 276 974 Kč na muže, **ženy tedy čerpají 48,1 % této částky**, jejich zastoupení **v populaci činí 48,4 %**;
- **v kategorii výdajů na volný čas** jsou výdaje na ženy a muže **mírně nevyvážené v neprospěch mužů**, z celkové částky 2 627 184 Kč připadá podle zjištěného podílu 1 504 345 Kč na ženy a 1 122 839 Kč na muže, podle hypotetického podílu

- by částka měla činit 1 355 627 Kč na ženy a 1 271 557 Kč na muže;
- **v kategorii výdajů na kulturu** jsou výdaje na muže a ženy **vyvážené**, z celkové částky 22 344 345 Kč byly zjištěny podíly 11 172 173 Kč na ženy a 11 172 173 Kč na muže (chybí však přesné údaje, pracovali jsme pouze s kvalifikovaným odhadem, což může být zkreslující), hypotetický podíl činí 11 529 682 Kč na ženy a 10 814 663 Kč na muže;
 - **v kategorii výdajů na sport** jsou výdaje na ženy a muže **nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 8 184 760 Kč připadá podle zjištěného podílu 3 339 108 Kč na ženy a 4 845 652 Kč na muže, hypoteticky by na ženy mělo připadnout 4 223 336 Kč a na muže 3 961 424 Kč;
 - oproti ostatním je v obci G výrazně **více podporována kultura než sport**;
 - **v kategorii neziskových organizací** jsou výdaje **silně nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 155 000 Kč vyhrazené neziskovým organizacím připadá podle zjištěného podílu 18 690 Kč na ženy a 136 310 Kč na muže, hypotetický podíl činí 79 980 Kč na ženy a 75 020 Kč na muže;
 - byl identifikován jeden **výdaj určený specificky mužům a jeden specificky ženám**, i v tomto případě jde v porovnání s ostatními obcemi o **zvláštnost**, neboť v ostatních případech výdaj na specificky mužské aktivity převyšuje výdaj na specificky ženské aktivity; zde je to naopak, specificky mužským výdajem je zde částka 1500 Kč na sálovou kopanou, specificky ženským výdajem částka 70 000 Kč na dívčí pěvecký sbor.

Obec H

- obec H spadá do velikostní kategorie 30 000+ obyv., celková **částka na čtyři sledované kategorie** činí **188 074 950 Kč**, tedy 5,5 % z **celkového rozpočtu** (bez městských částí) 3 391 547 960 Kč;
- **z celkové částky 188 074 950 Kč** na všechny čtyři sledované kategorie připadá 70 317 321 Kč na ženy, 117 757 628 Kč na muže, **ženy tedy čerpají 37,4 % této částky, ačkoli jejich zastoupení v populaci činí 51,7 %**;
- **v kategorii výdajů na volný čas** jsou výdaje na ženy a muže **vyvážené**, z celkové částky 3 402 910 Kč připadá podle zjištěného podílu 1 719 020 Kč na ženy a 1 683 889 Kč na muže, což téměř odpovídá hypotetickému podílu 1 759 304 Kč na ženy a 1 643 605 Kč na muže;
- **v kategorii výdajů na kulturu** jsou výdaje na muže a ženy mírně **nevyvážené v neprospěch mužů**, z celkové částky 93 727 330 Kč připadá podle zjištěného

- podílu 49 974 595 Kč na ženy a 43 752 735 Kč na muže, hypotetický podíl činí 48 457 029 Kč na ženy a 45 270 300 Kč na muže; celková částka výdajů na kulturu za rok 2008 je velmi ovlivněna výší neinvestičního příspěvku zřízené příspěvkové organizaci - divadlu ve výši 65 515 000 Kč a knihovně ve výši 14 400 000 Kč;
- **v kategorii výdajů na sport** jsou výdaje na ženy a muže **velmi silně nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 69 270 160 Kč připadá podle zjištěného podílu 10 349 885 Kč na ženy a 58 920 274 Kč na muže, podle hypotetického podílu by částka měla činit 35 812 672 Kč na ženy a 33 457 487 Kč na muže; tento nepoměr je ještě znásoben tím, že z celkové částky 21 674 550 Kč vydané neziskovým organizacím jde částka 12 491 400 Kč organizacím, které se zabývají sportovní činností, z této částky je pak 3 238 520 Kč výdajem na ženy a 9 252 880 Kč na muže;
 - **v kategorii neziskových organizací** jsou výdaje **nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 21 674 550 Kč připadá podle zjištěného podílu 8 273 820 Kč na ženy a 13 400 730 Kč na muže, hypotetický podíl činí 11 205 742 Kč na ženy a 10 468 807 Kč na muže;
 - zajímavý je **zdánlivě neutrální výdaj na „víceúčelovou halu“**, na jejímž příkladu je dobře patrné, že zdánlivě „neutrální“ přístup k rozpočtům zastírá skutečnost, že peníze z rozpočtů neproudí rovnoměrně mužům i ženám; hala je podle webových stránek města víceúčelová (sport, kulturní a společenské akce, pořádání veletrhů a výstav), po podrobném prozkoumání programů akcí můžeme konstatovat, že v roce 2008 se v hale uskutečnilo celkem 121 akcí, z toho 102 akcí sportovních (84 %) a 19 akcí volnočasového charakteru (16 %); ze sportovních akcí šlo v 85 případech o sport mužů (83 %), a je tedy zcela zřejmá preference akcí sportovních, resp. sportovních akcí pro muže;
 - v analyzovaném rozpočtu je také zřejmý **nedostatek aktivit pro různé věkové kategorie** obyvatelstva, najdeme zde jen minimum výdajů na seniory/seniorky (samozřejmě je však třeba brát v úvahu, že například kulturní aktivity mají potenciál sloužit jak starším, tak mladším obyvatelům/obyvatelkám).

Obec I

- obec I spadá do velikostní kategorie 30 000 + obyv., celková **částka na čtyři sledované kategorie činí 217 637 106 Kč, tedy 13,2 % z celkového rozpočtu 1 645 745 580 Kč;**
- z celkových **217 637 106 Kč** na všechny sledované kategorie připadá **107 873 340 Kč na ženy, 109 763 766 Kč na muže**, ženy tedy čerpají 49,57 % této částky, ačkoli jejich zastoupení v populaci činí 51,3 %;
- **v kategorii výdajů na volný čas** jsou výdaje na ženy a muže **mírně nevyvážené v neprospěch mužů**, z celkové částky 97 694 100 Kč připadá podle zjištěného podílu 52 947 440 Kč na ženy a 44 746 660 Kč na muže, podle hypotetického podílu by částka měla činit 1 50 117 073 Kč na ženy a 47 577 027 Kč na muže;
- **v kategorii výdajů na kulturu** jsou výdaje na muže a ženy **nevyvážené v neprospěch mužů**, z celkové částky 74 816 000 Kč připadá podle zjištěného podílu 46 056 000 Kč na ženy a 28 760 000 Kč na muže, hypotetický podíl činí 38 380 608 Kč na ženy a 36 435 392 Kč na muže;
- **v kategorii výdajů na sport** jsou výdaje na ženy a muže **silně nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 33 300 000 Kč připadá podle zjištěného podílu 2 500 000 Kč na ženy a 30 800 000 Kč na muže, podle hypotetického podílu by částka měla činit 17 082 900 Kč na ženy a 5 457 106 Kč na muže;
- v obci I je výrazně **více podporována kultura než sport;**
- **v kategorii výdajů na neziskové organizace** jsou výdaje mírně **nevyvážené v neprospěch mužů**, z celkové částky 11 827 006 Kč připadá podle zjištěného podílu 6 369 900 Kč na ženy a 5 457 106 Kč na muže, hypotetický podíl činí 76 067 254 Kč na ženy a 5 759 752 Kč na muže.

MČ Praha 7

- rozpočet Prahy 7 má jakožto rozpočet městské části svá specifika, nelze jej tedy přímo porovnávat s ostatními rozpočty;
- do analýzy nebyla zahrnuta kategorie volný čas, veškeré výdaje mohou být roztrženy do kategorií kultura, sport, neziskové organizace;
- zaměřili jsme se zejména na výdaje rozdělené Prahou 7 v rámci grantů jednotlivým organizacím;
- velikostně se Praha 7 řadí do kategorie 30 000 +, celková **částka na 3 sledované**

- kategorie činí 3 327 600 Kč, tedy 1,4 % z celkového rozpočtu 240 522 300 Kč;**
- **z celkové částky 3 327 600 Kč** na všechny čtyři sledované kategorie připadá 1 589 490 Kč na ženy, 1 738 110 Kč na muže, **ženy tedy čerpají 47,7 % této částky**, ačkoli jejich zastoupení **v populaci činí 51,3 %**;
 - **v kategorii výdajů na kulturu** jsou výdaje na muže a ženy **vyvážené**, z celkové částky 1 537 400 Kč připadá podle zjištěného podílu 786 200 Kč na ženy a 751 200 Kč na muže, hypotetický podíl činí 788 686 Kč na ženy a 748 713 Kč na muže;
 - **v kategorii výdajů na sport** jsou výdaje na ženy a muže **silně nevyvážené v neprospěch žen**, z celkové částky 503 000 Kč připadá podle zjištěného podílu 105 800 Kč na ženy a 397 200 Kč na muže, hypoteticky bychom očekávali 258 039 Kč na ženy a 244 961 Kč na muže;
 - na Praze 7 je **více podporována kultura než sport**, pro potvrzení tohoto údaje by však bylo potřeba zohlednit výdaje na sport z celopražského rozpočtu;
 - **v kategorii výdajů na neziskové organizace** jsou výdaje mírně **nevyvážené v neprospěch mužů**, z celkové částky 1 287 200 Kč vyhrazené neziskovým organizacím podle zjištěného podílu připadá 697 490 Kč na ženy a 589 710 Kč na muže, hypotetický podíl činí 660 333 Kč na ženy a 626 866 Kč na muže.

MČ Praha 7 – analýza činnosti Kulturního centra Vltavská

Ing. Pavla Slezáková

Dodatečně jsme uskutečnili analýzu činnosti Kulturního centra Vltavská (dále jen KC). Jde o **příspěvkovou organizaci, která získává z rozpočtu Prahy 7 obnos ve výši zhruba 6 milionů korun** ročně. V rozpočtu se však již neřeší, na co jsou tyto peníze použity, a proto jsme se na činnost KC podívali detailněji.

V KC došlo v roce 2009 k **výrazným personálním změnám**. Šlo zejména o snížení počtu zaměstnanců o téměř polovinu a dále o odvolání ředitele.

Částka, kterou KC získává jako dotaci od Prahy 7 (oněch cca 6 mil. Kč), není městem určena na pokrytí konkrétních nákladů. **Jelikož v kompetenci /finančního/ ředitele instituce je sestavit rozpočet, rozděluje i tuto částku**. Výše „celkového rozpočtu“ dosahuje 20 mil. Kč, částka 14 mil. je zisk KC z pronájmu prostor /3 sály a 3 klubovny různých velikostí/ a poplatků za pořádané akce /vstupné, školné/. Významný zisk přináší školné z „centra celoživotního vzdělávání“ /CCV/, které činilo 2 mil. Kč. V současné době se MČ Praha 7 zabývá výsledky hospodaření KC za rok 2008, které skončily ztrátou.

K únoru roku 2010 zaměstnávalo centrum 16 pracovníků a pracovníc. Z toho

13 na HPP /přepočteno 11,4 úvazku/ a 3 jako OSVČ. Z celkového počtu 16 je 8 žen a 8 mužů. Ve vedoucích pozicích pracuje výrazně více žen (6 proti 2 mužům). Ženy pracují na pozici: vedoucí střediska CCV, vedoucí finančního oddělení, projektová manažerka, vedoucí recepce, vedoucí střediska Praha 7, vedoucí střediska vzdělávací centrum. Muži na pozici ředitel a vedoucí oddělení provozu. Je potřeba zdůraznit, že ačkoli jde o vedoucí pozice, mají tito lidé pouze minimum podřízených. Finanční ohodnocení zaměstnanců a zaměstnankyň se řídí podle tabulkových mezd odpovídajících jejich pracovnímu zařazení. **Díky tomu nedochází podle ředitelova vyjádření k mzdové diskriminaci žen.**

Z programové dramaturgie centra je **zřejmé zaměření na všechny věkové skupiny obyvatel** (vyplývá z programového prohlášení MČ Prahy 7). Snahou současného ředitele je různorodý program, ve kterém si „každý něco najde“ a lze říci, že tomu tak opravdu je. Vedoucí jednotlivých oddělení mají „volnou ruku“ ve výběru vystavovatelů/vystavovatelek, interpretů/interpretek či přednášejících. Pro realizaci dané akce je však podmínkou její schválení ředitele. **Ze strany města nejsou dány žádné konkrétní požadavky na programové zaměření.**

Hudební akce, resp. koncerty, si zde najdou i příznivci/příznivkyně méně rozšířených žánrů, jako jsou Ska, reggae, spirituál či alternativa. Divadelní představení se zaměřují zejména na děti školou povinné, pro dospělé jsou pořádány divadelní improvizace. Filmové projekce představují tematicky zaměřené cykly filmů dokumentárního typu. Nejde o komerční ani mainstreamové filmy. Centrum pořádá přednášky a semináře, a to nejčastěji z oblasti alternativní medicíny, medicíny, architektury či turistiky. V rámci bloků „volný čas“ lze navštívit sportovní, hudební, jazykové či výtvarné kurzy. Jako kurzy pouze pro ženy lze uvést např. *Latino tance pro ženy*, *Břišní tance – tanec jako cesta ženy* nebo *Dopoledne pro maminky s dětmi*. Zde je jasné zaměření kurzu již z jeho názvu. Mimo to lze za ženské označit všechny výtvarné a rukodílné kurzy.

Za **genderově neutrální** je možné považovat kurzy jazyků – angličtina, němčina, italština a španělština. Kurzy zaměřené výhradně na muže pořádány nejsou. Lze však jednoznačně nalézt kurzy pro všechny věkové skupiny vyváženě rozvržené do celého dne, takže je mohou navštěvovat i pracující. Centrum pořádá rovněž výstavy, a to od výstav fotografií po expozice kamenů. Součástí kulturního centra je i cestovní kancelář, která pořádá jednodenní poznávací výlety po České republice a do sousedních zemí.

Kurzy pořádané centrem celoživotního vzdělávání probíhají po celý rok. Pořádané bloky by podle propozic měly poskytnout systematické a cenově dostupné zájmové vzdělávání pro všechny věkové kategorie. Jsou nabízeny studentům, matkám

na rodičovské dovolené (o mužích na RD se neuvažuje), nezaměstnaným a důchodcům /starobním i invalidním/. Tyto skupiny jsou i cenově zvýhodněné kurzovným ve výši 200–300 Kč. Pro ostatní 1 000 Kč. Problémem jsou však termíny jejich konání, jednotlivé bloky se uskutečňují v dopoledních či odpoledních hodinách, což studující výrazně omezuje. Tyto kurzy jsou velmi hojně navštěvovány a centrum se na ně bude dále zaměřovat. V roce 2009 bylo zapláceno cca 6500 kurzů /zájemci a zájemkyně mohou navštěvovat více kurzů současně/.

Lze konstatovat, že **Kulturní centrum Prahy 7 se svou programovou širší snaží pokrýt zájmy lidí všech věkových kategorií, a to žen i mužů**. Převažují ovšem aktivity cílené a navštěvované ženami na rodičovské dovolené a ve starobním důchodu (mužů seniorů je podstatně méně).

Závěry analýzy výdajové stránky 8 obecních rozpočtů z genderového hlediska

Z předkládaných výsledků vyplývají následující **odpovědi na naše výzkumné otázky** (znovu připomínáme, že z výše uvedených důvodů je porovnávání obcí problematické):

1. **Jsou výdaje** na oblast sportu, kultury, činnosti neziskových organizací a volnočasových aktivit **spravedlivě rozděleny mezi muže a ženy?**

Na tuto otázku odpovídáme **záporně**. Sedm z osmi analyzovaných rozpočtů vynakládá **větší částku na aktivity a zájmy mužů než žen**, a to i přesto, že ve většině analyzovaných obcí (kromě obce A a G) žije více žen než mužů. Pouze v jednom případě (obec A) se celkový součet výdajů na všechny sledované kategorie blíží hypotetickému podílu, vypočítanému na základě skutečné demografické struktury obyvatelstva.

Jako **nejvyváženější** se tedy jeví **rozpočty obcí A** (na ženy připadá 47,8 %) a **G** (48,1 %). V obou obcích žije v populaci více mužů než žen. Naopak **největší nerovnosti** se objevily v **rozpočtu obce F** (ženám zde plyne pouze 18,4 % z celkové částky určené na sledované kategorie!), **obce B** (24,2 %) a **obce H** (37,4 %).

2. **Je některá z kategorií sport, kultura, činnost neziskových organizací a aktivity ve volném čase podporována podstatně více než ostatní?**

V tomto případě **nelze učinit jednotný závěr** pro všechny obce. Ve třech obcích je nejvíce dotovanou kategorií kultura (G, H, Praha 7), ve dvou sport (E, F), ve dvou neziskové organizace (A,B), v jedné volný čas (I). Je třeba vzít v úvahu, že rozpočty nemají jednotnou podobu, a proto např. výdaj na sportovní aktivity je někdy veden pod kapitolou Sport a kultura (pak byla položka řazena do kategorie sport), jinde jako „neinvestiční transfer neziskové organizací“ (a pak byla přiřazena pod výdaje neziskové organizace).

Můžeme však odpovědět na otázku, která oblast je **podporována podstatně méně** než ostatní. Ve všech analyzovaných rozpočtech byla **nejmenší podpora směřována do neziskového sektoru**, ovšem s výjimkou neziskových organizací, které se věnují sportovním aktivitám. Vzhledem k tomu, že neziskový sektor často supluje roli státních institucí a věnuje se tématům, jež jsou marginalizována, považujeme podfinancování této oblasti za alarmující.

3. **Jsou výdaje v rámci jednotlivých kategorií (sport, kultura, činnost neziskových organizací a volnočasové aktivity) spravedlivě rozděleny mezi ženy a muže?**

Opět odpovídáme **záporně**. U všech sledovaných obcí se projevuje **výrazná nerovnováha v rámci kategorie sport** (pokud je podporován). Jde o rozdíly až v řádech milionů korun.

V případě ostatních sledovaných kategorií nelze odpovědět takto jednoznačně, výsledky se obec od obce liší (viz výše nebo viz příložené tabulky).

Analýza strategických dokumentů, grantové politiky a strategií zapojování veřejnosti v MČ Praha 7

Ve druhé části analýzy jsme se zaměřili na širší souvislosti sestavování rozpočtů. Posunuli jsme se od samotného rozpočtového dokumentu ke **strategickým dokumentům a konkrétním lidem**, kteří nesou zodpovědnost za rozdělování peněz různým skupinám obyvatelstva. Zajímalo nás, zda je ve strategických plánech MČ Praha 7 zahrnuta otázka rovných příležitostí žen a mužů a **zda tyto dokumenty neprohlubují stávající**

nerovnosti, dále zda a jak se otázka rovných příležitostí promítá do grantové politiky na Praze 7 a konečně jaké strategie se používají na Praze 7 pro zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů a zda se do nich promítá genderové hledisko.

Analýza strategických dokumentů

V rámci analýzy strategických dokumentů nás zajímalo, **zda je ve strategických plánech Prahy 7 zahrnuta otázka rovných příležitostí žen a mužů** a zda tyto dokumenty neprohlubují stávající nerovnosti.

Jakožto MČ Prahy se i MČ Praha 7 řídí *Strategickým plánem rozvoje hlavního města Prahy*²⁰. Ten obsahuje také pasáže věnované rovným příležitostem žen a mužů, proto jsme předpokládali, že rovné příležitosti budou zohledněny i ve strategických dokumentech MČ Praha 7. Plánovali jsme analyzovat všechny dostupné strategické dokumenty, jak se však posléze ukázalo, MČ Praha 7 vypracovala jen programové prohlášení Rady a komunitní plán sociálních služeb (ten byl v době uskutečnění výzkumu těsně před konečným schválením). Zcela tedy chybí strategický plán rozvoje MČ Praha 7 a plán MA 21, k níž se MČ Praha 7 hlásí.

Analýza programového prohlášení Rady MČ Praha 7

PhDr. Tamara Nováková

Programové prohlášení Rady MČ Praha 7 je deklarací priorit a plánované činnosti, směřující k naplnění zvolených priorit. Je koncipováno v relativně stručných bodech, za jejichž formulacemi si nelze jasněji představit ani konkrétní plánované kroky, ani jejich praktické důsledky na občany a občanky městské části.

Genderová analýza

V prohlášení se **nikde explicitně nezmiňuje pohlaví jako zohledňovaná samostatná kategorie**, naopak se téměř celým programovým prohlášením jako červená nit táhne tematika věku, a to jako kategorie, se kterou je třeba specificky pracovat. Jako samostatná skupina, ke které se vztahují konkrétní stanoviska, z nichž jedno je považováno dokonce za prioritní, jsou několikrát uváděni senioři.

Je tedy zřejmé, že se **Rada MČ Prahy 7 nebojí v konkrétních souvislostech vydělovat skupiny občanů/občanek se specifickými potřebami**. Nicméně v případě genderových kategorií k tomuto prostředku nesahá, a to i přes to, že se pojem rovné

²⁰ Podle vyjádření koordinátorky Místní agentury 21 se jím Praha 7 skutečně řídí, protože vlastní strategický plán rozvoje nemá.

příležitosti vyskytuje ve strategickém plánu hlavního města Prahy, který je závazný i pro jednotlivé městské části.

Z hlediska podpory rovných příležitostí jsou zásadní dva body v sektoru sociální péče a zdravotnictví:

- 1) **podpora činnosti jeslí a zařízení se zaměřením na hlídání dětí** – dostupnost jeslí či jiných služeb péče o dítě je jistě pro rozvoj rovných příležitostí velice zásadním prvkem;
- 2) **rozšiřování možností podpory rodinných pečujících** – zejména tento bod se nám zdá zajímavě formulovaný, nicméně můžeme se jen domnívat, že za formulací o pečující osobě se skrývá jak muž, tak žena, a v osobách, o které se pečuje, nejen nemocné či hendikepované děti, ale i rodiče či prarodiče, případně jiní rodinní příslušníci vyžadující intenzivní péči. Pakliže ano, tento deklarativní bod se i přes svou obsahovou vágnost zdá velmi progresivní a z hlediska genderové rovnosti zásadní.

Analýza z hlediska čtyřem sledovaných oblastí:

Volný čas

Téma volného času se implicitně objevuje několikrát, nejvýrazněji asi v sektoru životní prostředí:

- *Osazením nových laviček, úpravou vnitrobloků a kultivací parkových ploch obnovíme místa určená pro relaxaci a odpočinek.*
- *Ve spolupráci s občany budeme realizovat programy oživení vzhledu ulic Prahy 7.*

Sport

Téma sportu je v programovém prohlášení koncipováno v samotném sektoru, který je formulován velmi obecně, takže záleží na tom, co považuje Rada MČ Prahy 7 za přínosné a na jaká konkrétní sportoviště se míní zaměřit. Slibuje se zde sice, že aktivity pokryjí všechny věkové skupiny, o který sport či sportovní projekt půjde, však není zřejmé, a proto nelze ani zjistit, zda zaměření na muže a ženy bude proporčně zhruba stejné. Chvályhodný je rozhodně plán na vybudování cyklostezek.

- *Budeme podporovat přínosné sportovní a tělovýchovné projekty.*
- *Zasadíme se o to, aby finanční prostředky přidělené v rámci grantů sportovním a tělovýchovným klubům byly maximálně využívány k rozvoji sportovních aktivit všech věkových skupin občanů Prahy 7; budeme pokračovat v obnově sportovních ploch a výstavbě nových hřišť pro všechny druhy sportů; zasadíme se o vyčlenění*

dalších cyklistických stezek a cyklistických tras; ve spolupráci s Magistrátem hlavního města Prahy budeme podporovat zřizování nových ploch pro in-line bruslení a úpravu povrchu již vybudovaných ploch.

Kultura

Kultura je stejně jako sport zahrnuta do jednoho z programových sektorů, který se nachází v závěrečné části programového prohlášení. Dozvíme se zde o plánované rekonstrukce kina OKO a pak opět pouze to, že kulturní činnosti budou zaměřeny na všechny skupiny obyvatel.

- *Budeme podporovat aktivity občanů a organizací na území MČ Praha 7 v oblasti kultury a volného času se zaměřením na všechny věkové skupiny obyvatel; zrealizujeme rozsáhlou rekonstrukci kina OKO a jeho proměnu v multifunkční moderní centrum kulturního a společenského života; zasadíme se o realizaci hodnotných kulturních projektů v historických i moderních prostorech v Praze 7; kvalitní kulturní projekty budeme pravidelně podporovat formou grantů městské části; připravíme změnu koncepce radničního periodika.*

Neziskové organizace

V programovém prohlášení nejsou řešeny samostatně. Nejvýrazněji se jejich téma objevuje v deklaraci komunitního plánování v oblasti sociálních služeb, kde se přímo hovoří o spolupráci s neziskovými organizacemi, na několika dalších místech jsou zmínky o grantech MČ Prahy 7, ale z formulací jasně nevyplývá, na koho budou dotace zaměřeny.

Analýza komunitního plánu sociálních služeb

PhDr. Tamara Nováková

Analyzovat tento plán z hlediska genderu či rovných příležitostí žen a mužů je marná snaha. **Dokument totiž nemá v principu vůbec žádný obsah**, je plný frází a tzv. vaty. Například při demografické analýze byl pouze vyčíslen počet obyvatel a tato informaci doplnilo konstatování, že ve skupině obyvatel nad 65 let je mnohem více žen než mužů. Poměrně často se v plánu připomíná financování a efektivita, ale i v tomto případě jde pouze o schémata.

Dokument zcela **postrádá jakékoliv strategické plánování obsahu, kvality a zacílení sociálních služeb**. Vychází údajně ze SWOT analýzy, ale samotný text na ni nenavazuje. Dále proběhlo dotazníkové šetření, ovšem velmi pasivního charakteru (jak vyplývá i z rozhovoru s předsedkyní Výboru pro komunitní plánování).

Dokument nepracuje ani s kategorií pohlaví, natož s kategorií genderu, ostatně

nepracuje vůbec s žádnou kategorií. Není vůbec jasné, z čeho vychází a k čemu má vést a proč ho vlastně Praha 7 vypracovala (tedy kromě toho, že musela dostát povinnosti). Plán je nekonkrétní a nic neříkající.

Analýza grantové politiky Prahy 7

V této části analýzy jsme se zaměřili na to, **zda a jak se otázka rovných příležitostí promítá do grantové politiky na Praze 7**. Uskutečnili jsme dva rozhovory se členy grantových komisí – jeden byl členem Kulturní komise, druhý Komise životního prostředí. Protože se odpovědi respondentů opakovaly, nekontaktovali jsme již další členy či členky komisí. Zajímaly nás zejména tyto otázky:

1. Jsou si členové/členky grantových komisí vědomi/y genderové roviny rozpočtů?
2. Co je náplní činnosti komisí Rady MČ Prahy 7?
3. Kdo zasedá v grantových komisích a jak jsou jmenovány?
4. Podle jakých kritérií se vybírá, kdo bude podpořen, a kdo ne?
5. Probíhá zpětná kontrola rozdělených financí?

Jména našich narátorů a narátorek zde necháváme v anonymitě. Rozhovory nebyly nahrávány, provedli jsme jen zápis; nejdůležitější informace uvádíme zde, celé rozhovory v příloze.

Rozhovor se členem Kulturní komise MČ Prahy 7

Mgr. Míša Appeltová

Klíčová je skutečnost, že **komise jsou pouze poradní orgány**, všechna rozhodnutí činí rada/zastupitelstvo.

Kulturní komise se schází jednou za měsíc na 20 minut. Řeší se záležitosti typu kladení věnců, gratulace jubilantům atd. Jednou za rok se schvalují granty, což probíhá tak, že členové/členky komise dostanou všechny žádosti (pouze v tištěné podobě) a celkový rozpočet toho, co bylo vyčleněno v Praze 7 na granty, až na zasedání. Potom diskutují o tom, komu peníze přidělí a v jaké výši. Vše se děje odhadem, **pro rozhodování neexistují žádná pravidla** a – jak jsem uvedla – komise nedostávají podklady předem, aby se s nimi mohly seznámit. Obecně je tendence nepřispívat začínajícím a neznámým žadatelům. Finanční dotaci dostává pravidelně festival Letní Letná, jinak nikdo jiný údajně „automaticky“ peníze nedostává. Narátor tvrdil, že je všechno domluveno předem, nicméně pro to nevedl jediný důkaz.

Co se týče strategie grantové podpory, tajemník komise vždy předloží komisi návrh formulace výzvy, aby se k ní vyjádřila. Tento návrh je údajně natolik obecný, že se pod něj může skrýt cokoliv ve stylu „podpora kultury pro rozvoj MČ Praha 7“. Ve skutečnosti **neexistuje žádná strategie podpory ani strategie rozvoje** – od členů/členek komise se vlastně předpokládá znalost prostředí městské části a potřeb obyvatelstva. **Zároveň se předpokládá aktivita obyvatelstva** v tom smyslu, že se sami aktivně přihlásí o grant. Uskutečnily se dva průzkumy potřeb obyvatel, ovšem pouze na obecné rovině, a žádná z otázek nebyla zaměřena na oblast kultury (hlavním tématem se stala ochrana bezpečnosti obyvatelstva).

Rozhovor se členem Komise životního prostředí

Bc. Marcela Adamusová

Narátor si byl vědom genderového aspektu rozpočtu. Podle jeho vyjádření **rozpočet nepokrývá rovnoměrně potřeby všech skupin obyvatelstva, v některých oblastech je výrazně asymetrický ve prospěch některých skupin (muži, senioři).**

V souladu s obsahem prvního rozhovoru uvedl, že komise je **primárně konzultačním orgánem** před rozhodnutím Rady a má pouze doporučující stanovisko, ale Rada MČ rozhoduje v 95 % případů právě podle návrhů komise.

Nominace na členy/členky komise podávají předsedové klubů zastupitelů; nominace je formální, jde o usnesení Rady MČ.

Grantové výzvy jsou vypisovány jednou za rok, vyhlašuje je Rada MČ a potřeby obyvatel nejsou pro vlastní témata grantů příliš zohledňovány. Proces komunitního plánování na Praze 7 probíhá, ale nikoli v souvislosti s přípravou grantů.

Dlouhodobá strategie podpory chybí. Rozhoduje „zvykové“ pravidlo – pravidelní žadatelé dostávají granty každý rok. Projevuje se jen malá odvaha podpořit nové nápady. V závěru se rozhoduje podle přání Rady MČ Praha 7 / radních, a pokud nejsou dostatečné finanční prostředky pro podporu, většinou se vyřadí menší žadatelé. Dotaci dostanou významnější subjekty (s argumentem, že především je třeba zajistit důležité projekty).

Podle usnesení Rady MČ Praha 7 jsou všechny granty kontrolovány, ale pouze z procesního pohledu, kvalita (impakt) projektu se nehodnotí.

Analýza strategií zapojování veřejnosti

V této části analýzy jsme uskutečnili rozhovory s předsedkyní Výboru pro komunitní plánování, s koordinátorkou MA 21, s vedoucí Finančního odboru a se správkyní rozpočtu. Naším cílem bylo zjistit, zda funguje **koordinovaná strategie pro zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů**, zejména do sestavování rozpočtu. Dále nás zajímalo, zda se při jeho sestavování bere zřetel na přání a potřeby obyvatelstva, jež by byly zjištěny v procesu komunitního plánování sociálních služeb či v rámci MA 21 a zda zodpovědné osoby reflektují a zohledňují aspekt genderu.

Rozhovor s předsedkyní Výboru pro komunitní plánování

Bc. Marcela Adamusová

Komunitní plánování narátorka vztahuje pouze k plánování sociálních služeb, během rozhovoru však několikrát zdůrazňuje, že obecně je velmi důležitá komunikace mezi úřadem, zastupitelstvem a veřejností. **Komunitní plánování** vnímá jako metodu, která se nedělá „od stolu“, ale **snaží se reagovat na skutečné potřeby obyvatelstva – jde o hledání a klasifikaci faktických potřeb** tak, jak je vidí občané/občanky, a o korekci různých vizí politiků porovnáním s konkrétními požadavky (vize se mohou lišit od skutečného života). Komunitní plánování vnímá paní předsedkyně jako úzce propojené s MA 21. Ze zákona má povinnost komunitně plánovat kraj (v tomto případě město Praha), obce (městské části) komunitně plánovat nemusí, ale mohou, a to v souladu s komunitním plánem magistrátu. Komunitní plánování je prý záležitostí financí.

Na Praze 7 se komunitně plánuje již od roku 2003, **komunitní plán** však vznikl až letos. **Opírá se o demografickou analýzu, zjišťování potřeb proběhlo formou dotazníků**, které byly distribuovány i na školách, do školek a na úřady práce. Na otázku, zda si dotazovaná myslí, že tímto způsobem lze odhalit potřeby všech skupin a zda je zjišťovali i jinak, uvedla, že se spolupracovalo se specializovanými neziskovými organizacemi (Sananim, Farní charita), ale i s Odborem sociální péče, který má o situaci přehled. Na Úřadu práce MČ Prahy 7 také působila studentka, která měla tuto analýzu v pracovní agendě.

Otázka, zda komunitní plán **zohledňuje odlišné potřeby žen a mužů**, byla zpočátku zřejmě nepochopena. Narátorka nejdříve popírala, že by existovala diskriminace žen, uvedla jen, že někde se možná objevuje platové znevýhodnění žen, ale že vlastně nechápe, čím je to způsobeno. Domnívá se, že schopné ženy „si to nějak zařídí“. Otázku jsme proto zkusila konkretizovat na příkladu bezdomovkyně – žena bez domova řeší některé specifické problémy (hygiena, riziko nechtěného těhotenství, strach o osobní

bezpečnost v případě, že jsou ubytovny smíšené). Na takto formulovanou otázku narátorka reagovala konkrétněji. Podle jejího názoru se kategorie pohlaví sleduje. V praxi to ovšem znamená pouze to, že v dotazníku respondent/ka vyplní pohlaví. Jinak se pohlaví/gender v plánu neobjevuje. Narátorka uvedla, že specifické genderové problémy (viz příklad) „zvládají samotní poskytovatelé“ a že se jimi zabývá také sociální odbor. Dále podotkla, že s žádným takovým problémem se zatím nikdy nesešla.

Z následujícího hovoru vyplynulo, že nejde o to, že by se **genderově specifické problémy/potřeby** nevyskytovaly, ale **zůstávají nereflexivány**. Narátorka například poznamenala, že ve skupině seniorů mají více žen. Z dotazníků a setkání vyplynulo, že seniorky by uvítaly pomoc s drobnými opravami technického rázu (spravit pojistky, zašroubovat žárovku, opravit kapající kohoutek). To však nebylo vnímáno jako genderový problém a podle narátorky se s tím „nedá nic dělat“, resp. bylo by složité vymyslet systém, jak takovou službu zajistit. Nese prý totiž s sebou i rizika („nevíte, zda vás řemeslník neokrade, zda bude šikovný“). Taková argumentace však působí dojmem, že se spíše hledají důvody, proč nechat věci v zajetých kolejích – riziko, že senior/ka bude okraden/a hrozí přece vždycky. Nelze ani stoprocentně zaručit, že běžnou sociální službu, jako je např. donáška jídla, poskytují spolehliví lidé).

V rozhovoru jsme došly i k problematice školek, jeslí nebo dětských koutků – narátorka prý podporuje řešení těchto témat (snažila se rozjet i koutek na úřadě Prahy 7, ale nápad prý neprošel „kvůli struktuře zaměstnanců a návštěvníků úřadu – zjistilo se, že to není tak potřebné“). Komunitní plán ovšem tyto problémy nereflexivuje, neboť je zaměřen na sociální služby (proto do něj tato témata nejsou zahrnována).

Rozhovor s vedoucí Finančního odboru a správkyní rozpočtu

Bc Marcela Adamusová, Mgr. Veronika Šprincová

Tohoto rozhovoru se současně zúčastnily vedoucí Finančního odboru a správkyně rozpočtu. Zajímalo nás zejména, zda se při jeho sestavování bere v potaz genderové hledisko, zda se úřednice setkaly s termínem genderové/komunitní rozpočtování či jestli se do přípravy rozpočtu zapojuje veřejnost.

Finanční odbor má **tři oblasti působnosti – rozpočet, účetnictví, daně a místní poplatky**. Správkyně rozpočtu koordinuje zdroje a odborům dává určitá doporučení, kolik mohou z rozpočtu čerpat.

Ze zákona se musí připravovat tzv. rozpočtový výhled, v Praze 7 pětiletý, který je základem nového rozpočtu. Starý rozpočet hraje také roli. Přesahují-li např. některé akce z minulého roku do následujícího, je třeba jejich finanční krytí převést, nelze však o nich

znovu hlasovat, protože byly již jednou schváleny. Do výhledu se ovšem promítají změny v zákonech, v daňových příjmech, v politické reprezentaci, na magistrátě, ve státním rozpočtu atd. Změny se průběžně sledují a zapracovávají – výhled se tedy v souvislosti se schvalováním rozpočtu na daný kalendářní rok každoročně aktualizuje. **Do rozpočtu se promítají priority rady (jednotlivých radních) a volených orgánů – jejich politické sliby** atd. S některými položkami nelze příliš „hýbat“, a jsou proto relativně nezávislé na aktuálním politickém složení zastupitelstva a Rady MČ. Jde o dlouhodobé závazky a smlouvy, „mandatorní“ výdaje (dotace školám, úprava zeleně) atd.

Pokud jde o **zapracování analýz potřeb obyvatelstva** (např. v rámci komunitního plánování), podle správkyně se **promítají do práce všech odborů** – odpovědní jsou správci jednotlivých rozpočtových míst. **Prosazení potřeb do rozpočtu je věcí daného odboru MČ**, tato záležitost není upraveno centrálně a finanční odbor do rozhodování nijak nezasahuje.

Ze zákona musí být **návrh rozpočtu zveřejněn na úřední desce i elektronicky 15 dní před projednáváním na zastupitelstvu**. Známa musí být i kontakt, kam se občané/občanky mohou obrátit se svými připomínkami. Podle zkušenosti správkyně se **lidé s návrhy a poznámkami obrací spíše na pomocné orgány rady**, jejichž členové jsou blíže spojeni s obyvatelstvem, nebo vystoupí přímo na zasedání zastupitelstva. Hotový návrh rozpočtu již nelze měnit (zvláště proto, že rozpočet MČ je propojen s celopražským rozpočtem). Správkyni lidé sdělují spíše dotazy k některým položkám, nikoli konkrétní připomínky ke struktuře rozpočtu.

Podle názorů narátorek **jsou potřeby obyvatelstva Prahy 7 s ohledem na demografickou strukturu pokryty uspokojivě**.

Termín **komunitní rozpočtování i genderové rozpočtování** už narátorky v minulosti slyšely, ale **nepracují s ním**. Správkyně se domnívá, že by se nad ním měli nejdříve zamyslet „volení“ zástupci a zástupkyně. Poté naznačila, že v zastupitelstvu mají pouze 5 žen z 25 členů a že jistě víme, co tím chce říct. Na doplňující otázku, zda si myslí, že složení zastupitelstva podle pohlaví hraje roli např. při přípravě rozpočtu, již tvrdila, že je jedno, zda-li ho plánuje muž či žena, důležité je, aby byl/a chytrý/á, schopný/á. V rozhovoru pak pokračovala tím, že **školky, pečovatelské domy atd. se nestaví pro ženy nebo pro muže, ale pro všechny** (ačkoli si je vědoma výsledků demografické analýzy na Praze 7, která dokládá, že zde žije více žen, a to zvláště ve skupině seniorů).

Rozhovor s koordinátorkou MA 21²¹

Mgr. Míša Appeltová

Narátorka se zabývá vedle Místní agendy 21 (dále MA 21) také další agendou, sama odhaduje rozsah práce pro MA 21 na 0,75 úvazku. **Cílem její práce a akcí kolem MA 21 je ukázat lidem, že MČ Prahy 7 jejich názory oceňuje a že jí na lidech záleží.** Úkolem koordinátorky je prý zároveň šířit povědomí o MA 21. Vlastní náplní práce je komunikace s ostatními koordinátory/koordinátorkami MA 21, zejména v městské části Libuš, s Magistrátem hlavního města Prahy a s Národní sítí zdravých měst.

MA 21 funguje v této městské části už asi osm let, posledních sedm let měla status „zájmového“ úřadu, tj. nevyvíjela samostatnou aktivitu, pouze se účastnila některých akcí. V červnu loňského roku proběhlo setkání s občany/občankami *Fórum zdravého města*, na němž bylo **identifikováno 10 klíčových oblastí zájmů obyvatelů/obyvatelk**. Fóra se zúčastnili ve velkém počtu důchodci lidé v důchodovém věku, ale i jiné skupiny. Výstupy ze setkání se ověřovaly anketou, vrátilo se 250 vyplněných dotazníků (celkový počet rozdaných dotazníků narátorka neuvedla), ověřeno bylo 9 z 10 oblastí.

Práce na těchto zájmových oblastech byly zadány jednotlivým vedoucím odborů –výstupy jsou bohužel předneseny jen Radě MČ/zastupitelstvu/tajemníkovi (jimž jsou vedoucí odborů podřízeni), takže koordinátorka nemá kontrolu nad způsobem, jakým jsou dané cíle naplňovány.

K další podobnému shromáždění došlo v červnu letošního roku. Postupně se z těchto a jiných setkání (k různým záležitostem) vyvíjí *komunitní plán zdraví a kvality života*, který bude tvořit základ pro strategický plán rozvoje MČ Praha 7. Narátorka se vyjádřila, že snad příští rok bude sepsán.

Otázky po politické vůli a lidských zdrojích narátorka diplomaticky přecházela, z jejích slov ovšem vyplynulo, že právě politická vůle v zastupitelstvu je nevalná. K MA 21 se prý však tajemník staví velmi vstřícně.

²¹ O Místní agendě 21 viz www.cenia.cz.

Výstupy analýzy strategických dokumentů, grantové politiky a strategií zapojování veřejnosti v MČ Prahy 7

Z analýzy strategických dokumentů a rozhovorů se zodpovědnými osobami vyvozujeme následující závěry:

1. Strategické dokumenty:

- a) Praha 7 **postrádá kvalitní strategické dokumenty**. Chybí strategický plán rozvoje i plán MA 21. **Zpracování strategických plánů probíhá neefektivně**, např. příprava střednědobého plánu komunitních služeb trvala 7 let.
- b) **Strategické dokumenty**, které jsou k dispozici, charakterizuje **obsahová vágnost**, chybí jasně formulované cíle, volba aktivit vedoucích k jejich naplnění a rovněž indikátory, podle nichž by se dalo zhodnotit splnění/nesplnění stanovených cílů.
- c) **Strategické dokumenty nezohledňují aspekt genderu a rovných příležitostí**.

2. Grantová politika:

- a) **Grantové politice chybí dlouhodobá či střednědobá strategie**. Členové/členky nedostávají předem podklady, o které by mohli/y opřít svá rozhodnutí. Rozhodovací proces proto probíhá spíše nahodile, resp. se vžila praxe udělovat granty „osvědčeným“ akcím/organizacím/jednotlivcům. Není kontrolována kvalita podpořených projektů a neověřuje se ani, jak prospívají občanům Prahy 7.
- b) Grantová politika **nezohledňuje genderově specifické potřeby obyvatelstva**.

3. Zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů a sestavování rozpočtu:

- a) **Zjišťování potřeb** obyvatelstva pro potřeby komunitního plánu proběhlo **pouze formou dotazníku**, který je jako metoda problematický – jednak lze očekávat jen malou návratnost vyplněných dotazníků, jednak **není pro některé cílové skupiny vhodný** (bezdomovci/ bezdomovkyně, hendikepovaní lidé, etnické menšiny).
- b) Pokud byly **zjištěny i některé genderově specifické potřeby, dále se s nimi nepracuje**. Způsob komunitního plánování budí obecně dojem, že jde pouze o potvrzení zavedené praxe. Chybí snaha zjistit nové informace a reagovat tak na faktické potřeby obyvatelstva.

c) **Chybí koordinovaná spolupráce orgánů**, které se zapojováním veřejnosti zabývají (spolupráce mezi koordinátorkou MA 21 a koordinátorkou komunitního plánování, spolupráce s Radou MČ a zastupitelstvem).

Závěr

Cílem analýzy bylo **poukázat na genderový rozměr obecních rozpočtů**. Jak je vidět zejména v kapitole *Výsledky analýzy výdajové stránky 8 obecních rozpočtů z genderového hlediska*, příkladů nevyvážených rozpočtů najdeme v českém prostředí bohužel více než příkladů rozpočtů vyvážených. Předkládaná analýza tedy může pomoci zástupcům a zástupkyním obcí uvědomit si, kde spočívá nevyváženost v alokování peněz ženám a mužům i jednotlivým oblastem (sport, kultura, volný čas, neziskové organizace).

Genderová analýza rozpočtů a genderové rozpočtování jsou nástroje, které se v českém prostředí teprve začínají prosazovat – dosud chybí přesné metodiky a postupy pro jejich uplatňování. Analýza, kterou jste právě dočetli, si mimo jiné kladla za cíl **stávající postupy zpřesnit a poskytnout srozumitelný návod, jak postupovat při zkoumání rozpočtů z genderového hlediska**. Z důvodů omezených finančních i lidských zdrojů jsme však museli některé oblasti, které by byly pro analýzu relevantní, nechat zcela stranou (např. otázka personálního složení organizací, jimž plynou prostředky z obecních rozpočtů, platové ohodnocení zaměstnanců/zaměstnankyň atd.). Ke komplexnímu rozboru dané problematiky je tedy třeba uskutečnit další výzkumy a analýzy, které pomohou odhalit hlubší genderové aspekty v rámci rozpočtovacího procesu.

Slovníček pojmů

Gender: Pojmem gender označujeme soubor vlastností, chování, zájmů, vzhledu atd., který je v určité společnosti spojován s obrazem ženy nebo muže. Gender ovlivňuje naše životy po všech stránkách – od toho, jak budeme vypadat, jaké oblečení budeme nosit až po volbu vzdělání či zaměstnání. Zatímco pohlaví poukazuje na fyzické rozdíly lidského těla, gender (česky někdy překládáno jako „rod“) se týká psychologických, sociálních a kulturních rozdílů mezi muži a ženami. Mnoho z těchto rozdílů není biologického původu, podmiňuje je lidská společnost a její kultura. Proto se také v různých dobách a v různých společnostech obraz „normální“ ženy či „normálního“ muže liší.

Genderová analýza: Rozbor důsledků, jaké mají koncepční, rozhodovací a vyhodnocovací procesy na muže a ženy tak, aby byly dodrženy rovné příležitosti mužů a žen.

Genderová citlivost: Schopnost jedince, instituce či organizace rozpoznat a akceptovat genderový rozměr ve všech sférách společnosti. Genderová citlivost tedy znamená schopnost rozpoznat problémy vyplývající z našich společenských rolí muže a ženy a reflektovat odlišné životní zkušenosti žen a mužů.

Genderový mainstreaming: Je to proces hodnocení důsledků, jež mají nejrůznější plánované činnosti – včetně zákonodárství, politiky nebo programů v kterékoli oblasti života a na všech úrovních – pro ženy a muže. Jde o strategii, jak učinit starosti a zkušenosti žen i mužů neoddelitelnou součástí navrhování, uskutečňování, sledování a hodnocení politiky a programů ve všech politických, ekonomických a společenských oblastech, aby z toho měli stejný prospěch ženy i muži a aby dále nepokračovala nerovnost mezi nimi. Konečným cílem politiky ‚mainstreaming‘ je dosažení rovnosti žen a mužů.

Genderová rovnost: Znamená rovnost mezi ženami a muži, a to nikoli ve smyslu stejnosti mužů a žen, ale z hlediska rozsahu práv žen a práv mužů, rozsahu jejich rovností a příležitostí, které nezávisí na tom, zda se narodili jako muži nebo jako ženy. Jde o záležitost lidských práv a zároveň předpoklad trvale udržitelného rozvoje, soustředěného na lidské zdroje. Z etického hlediska je nárok žen a mužů na stejně kvalitní život

nepopiratelným právem, a každá demokratická společnost by proto měla o takovou rovnost usilovat. Existují však i ryze racionální a praktické argumenty, proč se snažit o genderovou rovnost. Jednak jde o efektivní využití lidských zdrojů, tj. mužů i žen, a to jak na pracovním trhu, tak v domácnosti a péči o ni. Smyslem je podpora žen a mužů v tom, v čem jsou jako jednotlivci skutečně dobří, nikoli sledování ustálených vzorců, které kladou na ženy požadavek, aby pečovaly o domácnost, a na muže zodpovědnost za finanční zabezpečení rodiny. Silným argumentem je, že společnosti, kde je postavení žen a mužů vyrovnanější a jejich genderové role nejsou tak striktně oddělovány, vykazují lepší ekonomický i demografický rozvoj.

Genderové rozpočtování (gender budgeting): Rozpočtování s ohledem na pohlaví je aplikací procesu 'gender mainstreaming' v oblasti rozpočtování. Znamená to hodnocení rozpočtů z hlediska genderu na všech úrovních procesu rozpočtování a restrukturalizace příjmů a výdajů tak, aby byla podporována rovnost žen a mužů.

Genderová statistika: Statistiky členěné podle pohlaví – poskytují objektivní a kvantitativní data pro genderové analýzy, které odráží rozdíly mezi ženami a muži. Tyto rozdíly se projevují v podmínkách, potřebách, úrovni participace, přístupu ke zdrojům, rozhodovacích pravomocích apod.

Genderové stereotypy: Zjednodušující popisy toho, jak má vypadat a co má dělat správný muž či správná žena. Předpokládá se, že tyto stereotypy jsou univerzální a že platí pro všechny muže a ženy. Společnost je však ve skutečnosti mnohem pestřejší – ne všechny muže a ne všechny ženy lze zahrnout do vymezených kategorií. Genderové stereotypy mají za následek, že ženy a muži směřují do těch odlišných oborů, které jsou považovány za tradičně mužské či tradičně ženské. Nejde o důsledek většího přirozeného zájmu žen a mužů o určité oblasti, ale mnohem více o působení tradice a genderových stereotypů.

Rovné příležitosti pro muže a ženy: Pojem vyjadřuje požadavek, aby byly odstraněny překážky, které brání občanům a občankám na základě jejich příslušnosti k pohlaví v aktivitách v ekonomické, politické a sociální oblasti. Formulace v sobě zahrnuje i možnost přijímat dočasná mimořádná opatření k tomu, aby bylo urychleno zrovnoprávnění žen a mužů, což znamená možnost přijímat tzv. „pozitivní opatření“ neboli dočasně zvýhodňovat jednu či druhou skupinu osob.

Výzkumný tým

Bc. Marcela Adamusová

Mgr. Michaela Appeltová

Bc. Kateřina Cidlinská

Mgr. Eva Juračková

Mgr. Ondřej Mirovský, M.EM

PhDr. Tamara Nováková

Ing. Pavla Slezáková

Mgr. Veronika Šprincová

Seznam použité literatury

- Budlender, D., Sharp, R., Allen, K. (1998). *How to do a gender-sensitive budget analysis: Contemporary research and practice*. Commonwealth Secretariat, s. 44; dostupné z: <http://www.llbc.leg.bc.ca/public/pubdocs/docs/360141/ausaidtr.pdf>.
- Commonwealth Secretariat. (1999). *Gender Disaggregated Public Expenditure Benefit Incidence Analysis*. Dostupné z: http://www.gender-budgets.org/index.php?option=com_joomdoc...
- Elson, D. (1997). *Gender-neutral, gender-blind, or gender-sensitive budgets? Changing the conceptual framework to include women's empowerment and the economy of care. Preparatory County Mission to Integrate Gender into National Budgetary Policies and Procedures*. London: Commonwealth Secretariat, s. 1.
- Evropská charta za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích*, dostupná z <http://padesatprocent.cz/cz/nase-aktivity/rovnost-zen-a-muzu-ve-mestech-a-obcich>.
- Llorca, A. C., Valls, L. N., Llorente, N. M., Amado, P. G., Vincenti, A., Schreyörg, F. (2003). *Good practices and gender audit: Tools for local policy*. Barcelona: Gutenberg.
- MF, MPSV (2005). *Informativní metodika rozpočtování z hlediska rovnosti žen a mužů*. Praha: MF, v elektronické podobě dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Methodika_rovnost.pdf.
- Renzetti, C. M., Curran, D. J. (2005). *Ženy, muži a společnost*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Scott, M. (2009). Když se se ženami počítá. In *Rovné příležitosti žen a mužů ve městech a obcích: Jak začít?*. Sborník z konference. Praha: Forum 50 %, o. s., s. 22; v elektronické podobě dostupné z: http://padesatprocent.cz/docs/Rovne_prilezitosti_zen_a_muzu_ve_mestech_a_obcich_jak_zacit.pdf.
- Sedmíhradská, L., Žehrová, J., Roubinková, D. (2007). *Prezentace Genderové rozpočtování měst a obcí*, dostupné z <http://www.nvf.cz/gender/seminare.htm>.
- Smetáčková, I., Vlčková, K. a kol. (2005). *Gender ve škole: Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost.
- Souhrnná zpráva o plnění *Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti žen a mužů*. (2006). Dostupné z http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/ministri-pri-uradu-vlady/michael-kocab/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/archiv/zprava_z_2006.pdf, s. 2.

Další zdroje k problematice genderového rozpočtování

<http://www.gender-budgets.org/>

http://www.unifem.org/gender_issues/women_poverty_economics/gender_budgets.php

<http://www.unescobkk.org/education/appeal/programme-themes/gender/themes/gender-responsive-budgeting/>

Budlender, D. (2002). *Gender budgets make cents. The Commonwealth Secretariat.*